

Kvinnofrid - Våld i nära relationer

Handlingsprogram

Augusti 2006

AULA MAGNA • SALUHALLEN • STADION • ENGELBREKTSKYRKAN • BOBERGS GASKLOCKA • KAKNÄSTORNET • VASAMUSEET

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
2. Bakgrund och syfte	4
3. Vägledning och riktlinjer till alla verksamheter inom förvaltningen	5
4. Vägledning och riktlinjer för handläggare inom Socialtjänsten	7
5. Skydd för kvinnan och barnen	10
6. Stöd och hjälp för kvinnan – barnen – mannen	11
7. Andra myndigheter.....	12
8. Förteckning över interna och externa stödinsatser	14
9. Skyddade boenden.....	19
10. Slutord	20
11. Facklitteratur.....	21

Bilaga 1: Information om riskbedömning

Bilaga 2: Folder Resursgruppen för kvinnofrid - våld i nära relationer

1. Inledning

"Socialnämnden bör verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Socialnämnden bör härvid särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation". 5 kap. 11 § socialtjänstlagen

Våld mot kvinnor är ingen ovanlig förekomst. Om den som utsätts för våld inte får hjälp att undkomma våldet finns risk för fortsatt misshandel, bestående skador eller till och med risk för livet.

Det förekommer även att män blir misshandlade av kvinnor och att våld förekommer i samkönade relationer. Handlingsprogrammet gäller även i dessa situationer.

Barn som växer upp i familjer där det förekommer våld, utsätts för psykiskt våld genom att de tvingas bevittna våldshandlingar. Som vuxna riskerar dessa barn att själva utsättas för misshandel och våld med sexuella inslag såsom våldtäkt. Det kan också resultera i att de som vuxna utövar våld mot andra.

Personer som utsätts för våld är inte alltid benägna att söka hjälp och vet kanske inte heller vart de kan vända sig. De befinner sig dessutom ofta i en hotsituation.

Mot ovanstående bakgrund har detta handlingsprogram utarbetats för att skapa fungerande rutiner och ett gemensamt förhållningssätt för alla verksamheter inom Östermalms stadsdelsförvaltning.

I handlingsprogrammet ges vägledning och rutiner gällande våld mot kvinnor - våld i nära relationer, information om vilket skydd kvinnor och barn kan få, vilka stöd- och hjälpinsatser som finns, information om rättsligt stöd och skydd samt adresser och telefonnummer till resurser som finns internt och externt.

2. Bakgrund och syfte

Proposition om kvinnofrid

Riksdagen antog 1998 propositionen 1997/98:55 ”Kvinnofrid”. I propositionen konstateras att våld mot kvinnor måste angripas på bred front. De centrala utgångspunkterna är en förbättrad lagstiftning, förebyggande insatser och ett bättre bemötande av utsatta kvinnor. I propositionen framhålls vikten av att problemen uppmärksammas på alla nivåer inom staten, kommunerna och landstinget. I kommentarerna till propositionen föreslås bl.a. att kommunerna utarbetar särskilda åtgärdsprogram för socialtjänstens handläggning av frågor som rör våld mot kvinnor och informerar om vilka resurser som finns tillgängliga för kvinnor. Vidare poängteras att kommunerna bör avdela särskilda socialsekreterare till att arbeta med kvinnor som utsätts för våld samt att socialtjänsten måste ha en egen kompetens och handlingsberedskap utöver de frivilliga organisationer som finns.

Operation Kvinnofrid i länet

”Operation Kvinnofrid” är en långsiktig myndighetssamverkan i Stockholms län som startade 1996. I Operation Kvinnofrid samverkar Stockholms stad, Länsstyrelsen, Polismyndigheten, Landstinget, Statens folkhälsoinstitut, Kriminalvården, Socialstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Kommunförbundet, Brottsoffermyndigheten, Brottsförebyggande rådet och Integrationsverket. Operationen har bl.a. genomfört fyra utåtriktade kampanjer och ger årligen kompetenshöjande utbildningar för strategiska yrkesgrupper. Operation Kvinnofrid genomför även omfattande informationsinsatser.

Ett av målen för Operation Kvinnofrid är att socialarbetare, förskole- och skolpersonal, fritids- och ungdomsledare och liknande yrkesgrupper ska få en grundläggande kunskap om våldsutsatta kvinnors och barns situation samt om de personer som utövar fysiskt och/eller psykisk våld mot sina familjer.

Förvaltningens resursgrupp

Inom Operation Kvinnofrid har utbildningsdagar och kurser anordnats om våld mot kvinnor som förvaltningen deltagit i för att få ökade kunskaper inom området. En resursgrupp har därefter bildats som för närvarande består en representant från alla enheter inom programområdet Socialtjänsten, från programområdet Äldreomsorgen (både biståndsbedömare och representant från hemtjänsten), från programområdet Barn och Ungdom (både en representant från skolan och en från förskolan), från Närpolisen, Brottsofferjouren, Östermalms beroendemottagning och från den psykiatriska öppenvårdsmottagningen. Representanter från församlingarna i stadsdelen ingår också. Resursgruppen fungerar som ett stöd och en informationskanal till anställda inom hela förvaltningen i frågor rörande kvinnovåld - våld i nära relationer (*se bilaga*).

3. Vägledning och riktlinjer till alla verksamheter inom förvaltningen

Våld mot kvinnor och våld i nära relationer förekommer i alla åldrar, sociala sammanhang och kulturer. Det förekommer även våld i samkönade relationer och att män blir slagna av kvinnor. För flertalet våldsutsatta personer är det mycket svårt att söka hjälp. Den som i sitt arbete möter våldsutsatta personer bör stödja och hjälpa genom att exempelvis informera om var de kan få hjälp.

Vad gäller *hedersrelaterat våld* finns en medvetenhet om denna problematik men utifrån befolkningsstrukturen i stadsdelen är detta våld, vad vi känner till, inte vanligt förekommande. Vid kännedom om fall där hedersrelaterat våld förekommer har vi tillgång till information från flera andra stadsdelsförvaltningar, som har en större erfarenhet av problematiken.

Inom stadsdelsförvaltningen finns en *resursgrupp* för frågor rörande kvinnofrid - våld i nära relationer, samt socialsekreterare som har jour. Vid rådfrågning behöver inte namn uppges. Telefonnummer till förvaltningens resursgrupp samt information med telefonnummer och adresser till andra stödinsatser finns under avsnitt 8. I övrigt kan växeln koppla till de socialsekreterare som har jour.

Kvinnor som har barn och unga kvinnor under 20 år, som utsatts för hedersrelaterat våld tas emot av socialsekreterare vid Familjeenheten. Kvinnor utan barn och med beroendeproblematik tas emot av Vuxenenheten. Våld i nära relationer förekommer även när det gäller personer med *funktionsnedsättning*. Kvinnor utan barn, t.ex. kvinnor med funktionsnedsättning, tas emot av Socialtjänstens uppsökare som organisatoriskt tillhör Vuxenenheten. Utanför kontorstid kontaktas Socialjouren.

I förvaltningens resursgrupp finns representanter från Socialpsykiatriska enheten och Enheten för personer med funktionsnedsättning, för att sprida kunskap om och uppmärksamma de personer med funktionsnedsättning som behöver stöd och hjälp. Det är angeläget att sprida kunskap till berörd personal inom dessa enheter, för att bättre uppmärksamma om någon utsätts för våld i sina nära relationer.

För stadsdelsförvaltningen som arbetsgivare är det viktigt att vara vaksam i de fall där anställda visar symptom eller tecken på att ha varit utsatta för våld i sina nära relationer, för att kunna erbjuda stöd och hjälp. Den anställda ska då hänvisas till socialtjänsten i den stadsdel eller kommun den bor i. Förvaltningens resursgrupp kan hjälpa till med information om vilka kontakter som ska tas utifrån den anställdes situation.

Polisanmälan av kvinnomisshandel

Kvinnomisshandel faller under allmänt åtal. För privatpersoner innebär det att vem som helst som känner till förhållandena kan polisanmäla. Utifrån nya bestämmelser i sekretesslagen fr.o.m. 2006-10-01, gäller att socialtjänsten ska kunna polisanmäla misstanke om brott där straffet är stadgat till minst ett års fängelse eller vid misstanke om försök till brott, där straffet är stadgat till minst två års fängelse. Straffet för grov misshandel är stadgat till lägst ett års fängelse. Även uppgift om försök, förberedelse och stämpling till könsstympningsbrott mot barn under 18 år, samt underlåtenhet att avslöja sådant brott får lämnas till polis eller åklagare, utan hinder av sekretess. Den som i sin tjänsteutövning möter en kvinna som utsatts för misshandel bör motivera henne att göra en polisanmälan. Kvinnan kan behöva hjälp av en socialsekreterare eller annan lämplig person som följer med som stöd. Mera information om polisanmälan av kvinnomisshandel finns i avsnitt 4 under rubriken "Polisanmälan".

Anmälningsskyldighet gällande barn

Om kvinnan har barn är det viktigt att uppmärksamma eventuell anmälningsskyldighet enligt 14 kap.1 § socialtjänstlagen.

"Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden".

Denna rekommendation berör allmänheten.

"Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter."

Denna anmälningsskyldighet omfattar samtliga privat- och offentligt anställda såsom socialtjänsten, barnomsorgen, skolan, kriminalvården, kyrkliga verksamheter för barn och ungdomar, hälso- och sjukvården och tandvården, som i sitt arbete kommer i kontakt med barn och ungdomar och kan få indikationer på att barn far illa. Skyldigheten gäller att lämna alla uppgifter som kan ha betydelse för utredningen. Det räcker med misstanke om att ett barn far illa och är i behov av hjälp. Den som anmäler behöver inte själv bevisa missförhållandena.

Det är inte bara när barn utsatts för misshandel som socialtjänsten kan behöva ingripa till barnets skydd. Även situationen att ett barn tvingas bevittna våld mot en närstående i familjen kan utgöra grund för ett ingripande.

Anmälan kan göras skriftligt eller muntligt. Frågor om detta kan ställas till Familjeenheten inom Socialtjänsten.

Varje arbetsplats såsom förskola och skola bör ha rutiner för hur en anmälan ska göras och vem som ska underteckna den. Det kan vara lämpligt att arbetsledaren/chefen/rektorn gör anmälan till socialtjänstens utredningsteam inom Familjeenheten. På enheten finns alltid en socialsekreterare som har jour och tar emot akuta samtal. Växeln lämnar upplysningar om vem som har jour.

4. Vägledning och riktlinjer för handläggare inom Socialtjänsten

Handläggning av ärenden rörande våld mot kvinnor

Bemötande

Det är av största vikt att den utsatta kvinnan, eller i de fall det är en man, möts med respekt, empati och förståelse. Den utsatta kvinnan bör till exempel få berätta vad som hänt i sin egen takt. Finns misstanke om att en kvinna lever i en relation där det förekommer misshandel bör frågan ställas så tydligt som möjligt *"Har du blivit slagen?"*. Ordet misshandel bör undvikas eftersom många utsatta kvinnor inte upplever slag och knuffar som misshandel. Ett tecken på att det förekommer misshandel kan vara när en kvinna ger intryck av att befinna sig i en kaotisk situation men har svårt att definiera vad hon behöver hjälp med.

Förslag till hjälpinsatser samt aktuella adresser och telefonnummer lämnas vid besöket, samtidigt som kvinnan erbjuds en ny tid för samtal. Kvinnan kan också behöva ett handfast stöd. Socialsekreteraren kan till exempel säga *"Nu bestämmer jag att du och dina barn behöver skydd för att inte bli slagna mer"*. Även hjälp med praktiska uppgifter kan behövas, som att hämta tillhörigheter, kontakta förskola/skola, kontakta anhörig, handla det nödvändigaste etc.

I samtalet med våldsutsatta kvinnor är det viktigt att inte ifrågasätta eller kritisera utan visa att vi tror på kvinnan.

När både kvinnan och mannen har kontakt med socialtjänsten

I de fall både kvinnan och mannen behöver ha kontakt med socialtjänsten, ska de ges olika handläggare. Besöken bör inte bokas samtidigt så de riskerar att mötas i väntrummet. Samtalen med kvinnan ska föras med henne ensam. Det samma gäller när våld förekommer i samkönade relationer.

Om ett par kommer tillsammans och berättar om misshandel kan kvinnan ha behov av att lämna kontoret före mannen av säkerhetsskäl.

Enheter inom Socialtjänsten att vända sig till

Utredning och bedömning av hjälpbehov görs av jourhavande socialsekreterare i samråd med arbetsledare på respektive enhet. Följande enheter kan komma ifråga:

- Kvinnor som har barn tas emot av socialsekreterare vid Utredningsteamet inom Familjeenheten.
- Kvinnor med beroendeproblematik tas emot av Vuxenenheten.
- Övriga kvinnor tas emot av Socialtjänstens uppsökare som finns organisatoriskt vid Vuxenenheten, t.ex. kvinnor med funktionsnedsättning.

Kostnader för skyddat boende

Kostnaderna för eventuellt skyddat boende betalas av den enhet som gjort utredningen och bedömningen. Enheten för arbete och försörjningsstöd betalar inte vårdkostnader. I de fall socialjouren gjort bedömningen betalar socialjouren till nästkommande vardag. Därefter tar stadsdelsförvaltningen över ärendet.

Registrering

Familjer med barn

När ett ärende rör barn och ungdomar under 18 år läggs en personakt upp på modern/vårdnadshavaren. I den akten förvaras de handlingar som rör barnet/den unge i en särskild upprättad ”inläggare” som registreras på barnet. I fall med kvinnomisshandel innebär det att mannen kan ta del av de uppgifter som lämnats till socialtjänsten, om han är vårdnadshavare. Om insatsen riktas till kvinnan dokumenteras beslutet endast i kvinnans akt.

Gifta utan barn

Om en gift kvinna ansöker om hjälp för att hon blivit misshandlad, har mannen inte rätt till insyn i personakten. Rätt till insyn gäller båda parter vid ansökan om försörjningsstöd som enda insats. I övrigt kan både kvinnan och mannen söka annan hjälp utan att den andre har rätt till insyn i akten.

Skydd för barnen

När en förälder misshandlas finns anledning att misstänka att även barnen får illa. En utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen behöver då göras avseende barnens behov av skydd och stöd. Eventuellt behöver ytterligare en socialsekreterare delta för att inleda utredning med fokus på barnens skydd. Kvinnan kan också behöva prata om sina barn och informeras om hur hon och barnen kan få hjälp tillsammans. Mannen kan till exempel ha hotat att ta barnen ifrån kvinnan och hon kan vara rädd att han ska lyckas. Oro kan även finnas för att socialtjänsten ska omhänderta barnen, varför samtal behöver föras med henne om detta och information om socialtjänstens ansvar ges.

Behov av tolk

Vid behov av tolk beställs alltid kvinnlig tolk för kvinnans räkning. Släkt/familj ska aldrig användas som tolk.

Behov av akut vård

Det är eftersträfvansvärt att kvinnan får eventuella skador dokumenterade av läkare då dokumentationen senare kan komma att användas som bevis i en rättegång. Kvinnan kan behöva hjälp av en socialsekreterare eller annan lämplig person som följer med till vårdcentral eller akut på sjukhus för att få sina skador omsedda, fotograferade och beskrivna. Mannen ska inte vara med vid dessa besök. Kvinnan bör uppmanas att berätta för läkaren vad som hänt och läkaren uppmanas att dokumentera skadorna. Om en polisanmälan görs kommer dokumentationen att utgöra underlag för det rättsintyg som polisen begär från läkaren.

Vid behov av akut sjukhusvård ska boende inom Östermalms stadsdelsområde uppsöka Danderyds sjukhus.

Polisanmälan

Citypolisens familjevårdsgrupp

Polismyndigheten i Stockholms län har en särskild grupp som arbetar med familjevåld, Citypolisens familjevårdsgrupp. Två socialsekreterare är knutna till familjevårdsgruppen. Familjevårdsgruppen svarar på frågor och tar emot anmälningar under kontorstid. Se även s. 17.

Från och med årsskiftet 2005/2006 finns en nystartad verksamhet; Barncentrum, belägen på Kungsholmen, där alla resurser kring ett våldsutsatt barn/barn som bevittnat våld samlas för samråd, förhör eller läkarundersökning av barnet. Verksamhetens uppgift är att utveckla samverkan kring barnet för socialtjänst, polis, åklagare och landsting. Se även s. 18.

Anmälan vid akut fara

Akut anmälan sker till polisen. Socialsekreteraren kan erbjuda sig att följa med kvinnan som stöd. Det är dock kvinnan själv som fattar beslut om att göra en anmälan. Det är viktigt att kvinnan informeras om att hon kan få ett mer omfattande skydd om hon gör en polisanmälan och att hon redan vid anmälan kan begära ett målsägandebiträde som för hennes talan i en eventuell rättsprocess. Vid en anmälan behöver kvinnan inte genast lämna en fullständig redogörelse, utan kan återkomma vid ett senare tillfälle för att fullfölja anmälan, och då även ta med någon som stöd.

När socialtjänsten ska anmäla till polisen

Utifrån nya bestämmelser i sekretesslagen fr.o.m. 2006-10-01, gäller att socialtjänsten ska kunna polisanmäla misstanke om brott där straffet är stadgat till minst ett års fängelse eller vid misstanke om försök till brott, där straffet är stadgat till minst två års fängelse. Straffet för grov misshandel är stadgat till lägst ett års fängelse. Även uppgift om försök, förberedelse och stämpling till könsstympningsbrott mot barn under 18 år, samt underlåtenhet att avslöja sådant brott får lämnas till polis eller åklagare, utan hinder av sekretess. Den som i sin tjänsteutövning möter en kvinna som utsatts för misshandel bör motivera henne att göra en polisanmälan. Kvinnan kan behöva hjälp av en socialsekreterare eller annan lämplig person som följer med som stöd.

Anmälningsskyldighet till polisen föreligger om det avslöjas att ett allvarligt brott befaras ske. Denna skyldighet gäller var och en i samhället. Allvarligare brott som kan ge minst två års fängelse är exempelvis våldtäkt, dråp, mordförsök och mord. Om socialtjänsten får vetskap om att en klient står i begrepp att begå ett allvarligt brott ska detta anmälas till polisen enligt 23 kap. 6 § brottsbalken (brott som är å färdet). Exempel på sådana brott är att någon står i begrepp att slå ihjäl eller allvarligt misshandla sin maka/ make. I dessa fall bryts sekretessen. Skyldigheten att polisanmäla gäller även om kvinnan själv lämnar uppgiften. Vid tveksamhet om vad som gäller ur rättslig aspekt kan juridiska avdelningen vid stadsledningskontoret, polis eller åklagare rådfrågas utan att kvinnans identitet röjs. Det föreligger däremot ingen skyldighet att anmäla begångna brott.

Dokumentation

Allt som vidtagits i ärendet dokumenteras i akten.

5. Skydd för kvinnan och barnen

Akut boende

Vid behov ordnar socialtjänsten med akut boende för kvinnan och barnen. Den enhet som fattar beslut om skyddat boende står för kostnaderna.

Sällskap vid hämtande av personliga tillhörigheter

Om kvinnan behöver hämta personliga tillhörigheter bör hon inte göra detta ensam. Det ideala är att två personer följer med, polis och/eller socialsekreterare.

Ekonomisk hjälp

Vid behov av ekonomiskt bistånd till kvinnan och barnen tas kontakt med Enheten för arbete och försörjningsstöd.

Information om möjligheter till skydd

Kvinnan kan begära skyddat telefonnummer. Skattemyndigheten kan besluta om skydd av kvinnans adress. Om hotbilden är allvarlig kan kvinnan begära att få ett trygghetspaket hos polisen. Möjligheter finns också att ansöka hos polisen om att få besöksförbud utfärdat för mannen. Mer information om rättsligt stöd och skydd finns under avsnitt 7.

Information till personer i kris behöver ofta upprepas och även ges skriftligt.

Undvik gemensamma samtal med kvinna och mannen

Samtal ska inte föras gemensamt med mannen och kvinnan i det akuta skedet. Om det vid ett senare tillfälle blir aktuellt sker detta efter en noggrann bedömning om det är lämpligt.

Vårdnadshavarens rätt till kännedom om barnets vistelseort

Huvudregeln är att vårdnadshavare har rätt att få veta sitt barns adress. Undantag gäller:

- Om barnet vårdas eller har omhändertagits med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), kan det vara nödvändigt att hemlighålla vistelseorten av hänsyn till ändamålet med vården.
- I nödsituationer där det är nödvändigt att hemlighålla barnets vistelseort för att avvärja fara för barnets liv eller hälsa.

Uppgifter om ett barns adress kan med andra ord hemlighållas om den förälder som har hand om barnet löper risk för att misshandlas av den andre vårdnadshavaren.

6. Stöd och hjälp för kvinnan – barnen – mannen

Insatser för kvinnan

I början hålls samtalen med kvinnan utifrån ett kortsiktigt perspektiv. Kvinnan bör ej pressas i ett beslut att eventuellt lämna mannen. Ett sådant beslut måste få mogna fram. I de fall kvinnan beslutar sig för att bo kvar hos mannen kan hon uppmanas att skriva dagbok, för att sedan i en eventuell rättegång kunna återge vad hon utsatts för och i vilken omfattning.

Den utredning som sedan görs av kvinnans situation, inriktas på behov av mer långsiktig hjälp såsom fortsatt praktiskt stöd, samtal hos socialsekreterare, psykiatrisk hjälp, familjerådgivning, kontakt med brottsofferjouren, kriskurator etc. Socialsekreteraren erbjuder samtidigt möjlighet till fortsatt kontakt och uppföljning.

Juridisk rådgivning

Vid behov av juridisk hjälp, finns möjlighet att få 15 minuters gratis juridisk rådgivning på medborgarkontoret varannan måndag jämna veckor.

I de fall kvinnan beslutar att begära skilsmässa bör hon få hjälp att kontakta advokat. I fråga om bostaden kan kvinnan hävda besittningsrätt om barnen ska bo hos henne.

Behov kan även förekomma av kontakt med familjerättssekreterare på Utredningsteamet inom Familjeenheten.

Citypolisens familjevårdsgrupp utreder misstanke om brott i familjen och kan ge information om polisens och socialtjänstens handläggning av familjevårdsärenden.

Insatser för barnen

Barn som bevittnar våld i familjen är dubbelt utsatta. Samma person som barnet söker kärlek och trygghet hos är även den som misshandlar och hotar. Våld som inträffar i hemmet, som normalt ska utgöra basen för barnets trygghet, innebär ofta att det inte finns någon trygg plats för barnet att fly till. Barn avslöjar vanligtvis inte för utomstående vad som händer i familjen.

Barn och ungdomar som bevittnar våld mot en förälder drabbas av traumatiserande krisupplevelser och lever under stark press. Det är av yttersta vikt att socialtjänsten bidrar till att barnen får hjälp att bearbeta sina upplevelser på ett sätt som gör det möjligt att bryta den tystnad som oftast råder om våldet och bearbeta det som hänt. Förutom Familjeteamet inom Familjeenheten arbetar BUP Bågen och Alla Kvinnors Hus specifikt med barns problematik.

Insatser för mannen

Kvinnovårdscommissionen har särskilt påtalat vikten av att den som är utsatt för våld och förövaren har separata handläggare och att förövare och offer aldrig ska delta samtidigt i samtal. Mannen erbjuds därför en egen kontakt inom Socialtjänsten där han möts av förståelse för att han befinner sig i kris, blir lyssnad till utan att bli fördömd även om hans handlingar inte kan accepteras. Vid samtalet bör mannen uppmanas att tala konkret om det som hänt och inte varför. Det är först när mannen själv kan se våldet och se det som ett problem, som det blir realistiskt att arbeta för en förändring. Mannen bör också motiveras att söka hjälp för sitt våldsbeteende och informeras om de möjligheter som finns, såsom Manscentrum och Mansjouren.

7. Andra myndigheter

Rättsligt stöd och skydd

Målsägandebiträde

Personer som utsatts för brott mot liv och hälsa, sexualbrott m.fl. brott, kan ha rätt till ett målsägandebiträde. Målsägandebiträdet är en advokat eller biträdande jurist som i det här fallet ska tillvarata kvinnans intressen och lämna hjälp och stöd under förundersökning och rättegång. Kvinnan kan muntligen framföra till polisen eller åklagaren att hon vill ha ett målsägandebiträde, som sedan utses av tingsrätten. Om inte åklagaren för målsägandens talan om enskilt anspråk (skadestånd) med anledning av brottet, ska målsägandebiträdet bistå med detta. Biträdeshjälpen är kostnadsfri.

Stödperson

En stödperson fungerar som personligt stöd för kvinnan under förundersökningen och rättegången och kan även hjälpa kvinnan med myndighetskontakter såsom sjukvård, försäkringsbolag etc. Kvinnan bestämmer själv om hon har behov av en stödperson och vem det ska vara. Som stödperson kan någon från socialtjänsten, kvinnojouren eller någon närstående förordnas. Stödpersonen har inga juridiska befogenheter och måste godkännas av domstolen. Kvinnan kan ha både målsägandebiträde och stödperson. Stödpersonen får dock ingen ersättning.

Besöksförbud

Besöksförbud innebär att den som förföljer, trakasserar eller riskerar att utsätta en kvinna för brott, förbjuds att besöka henne, kontakta eller följa efter henne. Kvinnan kan i samband med polisanmälan ansöka om besöksförbud. Beslutet gäller i ett år och fattas av åklagare eller domstol.

Trygghetspaket

Vid varje polismyndighet ska det finnas trygghetspaket som kan lämnas ut dygnet runt, efter bedömning av att det föreligger en hotbild mot kvinnan. Trygghetspaketet består av en larmväska som innehåller en mobiltelefon, ett överfallslarm och en telefonsvarare för att vid behov snabbt få kontakt med polis.

Skyddade personuppgifter

Vid personförföljelse kan skattemyndigheten besluta att sekretessbelägga personuppgifter. Skyddade personuppgifter innebär att det införs en spärrmarkering i folkbokföringsregistret. Skattemyndigheten får då inte lämna ut personuppgifter utan särskild prövning. Spärrmarkeringen förs över till andra myndigheters register såsom försäkringskassornas register samt bil- och körkortsregistret.

Kvarskrivning

Kvarskrivning innebär att den förföljdes verkliga adress inte framgår i folkbokföringsregistret. I stället anges den adress där kvinnan tidigare var registrerad. Den nya adressen lämnas med andra ord inte ut.

Ny identitet/fingerade personuppgifter

Vid hot om särskilt allvarlig förföljelse och då andra skyddsåtgärder inte ger tillräckligt skydd, kan fingerade personuppgifter tillåtas. Detta skydd används mycket restriktivt. Begäran om att få använda fingerade personuppgifter görs hos Rikspolisstyrelsen. Beslut om medgivande fattas av Stockholms tingsrätt.

Rättsprocessen

Anmälan

Kvinnomisshandel faller under allmänt åtal och kvinnan behöver därför inte själv stå som anmälare. Den som arbetar inom socialtjänsten kan självständigt bara anmäla brottet om det kan ge minst två års fängelse. Detta gäller i allmänhet inte misshandel, varför kvinnans medgivande behövs om polisanmälan ska göras av socialtjänsten.

Vid en anmälan behöver kvinnan inte genast lämna en fullständig redogörelse, utan kan återkomma vid ett senare tillfälle för att fullfölja anmälan, och då även ta med någon som stöd. Mer information om polisanmälan ges i avsnitt 4.

Polisförhör

Vid polisförhör kan kvinnan ha med sig ett förhörsvittne – exempelvis en socialsekreterare. Förhørsledaren beslutar om detta.

Förundersökning

När förundersökningen är slutförd och åtal väckts är undersökningen en offentlig handling. Kvinnan (målsäganden) kan begära en kopia av utredningen hos polis/åklagare.

Rättegång

Under rättegången kan kvinnan ha med sig en stödperson som sitter bredvid henne i rättssalen. Vid allvarligare former av misshandel och olaga hot kan kvinnan också ha rätt till målsägandebiträde. Åklagaren för samhällets talan och ska bevisa att ett brott är begånget. Kvinnan kan begära att få rättegången planerad så att hon slipper träffa mannen i rättssalen. Mannen får då sitta i ett annat rum och lyssna till kvinnans berättelse.

Skadestånd

Om kvinnan begär skadestånd kan talan prövas i brottsmålsrättegången. I komplicerade fall handläggs det som tvistemål i en särskild förhandling.

Skadeståndsansättning

Om inte förövaren har medel att betala skadestånd kan ersättning ändå utgå till kvinnan om hon har hemförsäkring med överfallsskydd eller kan Brottskadenämnden betala ersättning efter ansökan. Ansökan om skadestånd kan göras i efterhand, vilket kvinnan bör informeras om.

8. Förteckning över interna och externa stödinsatser

Inom stadsdelen

Östermalms stadsdelsförvaltning

Box 24156

104 51 STOCKHOLM

Tfn 508 10 000 - växeln

Förvaltningens resursgrupp i frågor rörande kvinnovåld/våld i nära relationer

Kajsa-Lena Björk, Enh. för biståndsbedömn. Äldreomsorgen, tfn 508 10 653, 070-45 10 653

Pia Davidsson, Enh. för pers.m funk.nedsättn. Socialtjänsten, tfn 508 10 322, 070-45 10 322

ElizaBeth Hugo, Socialpsykiatriska enh. Socialtjänsten, tfn 508 10 691, 070-45 10 870

Leena Hämmäläinen, uppsökare vid Vuxenenh. Socialtjänsten, tfn 508 10 679, 070-45 10 679

Ann Jogstam, Enh.för arbete och förs.stöd, Socialtjänsten, tfn 508 10 315

Ingrid Laurell Liska, familjeteamet Familjeenh. Socialtjänsten, tfn 508 10 775, 070-45 10 775

Monica Rousku, hemtjänsten, Äldreomsorgen, tfn 508 10 576, 070-45 10 673

Bengt Sjöberg, Hedvig Eleonora förskolor, Barn och Ungdom tfn 508 10 822, 070-45 10 822

Maria Hägnefelt, Hedvig Eleonora skola, Barn och Ungdom tfn 508 10 800, 070-591 77 92

1. Familjeenheten

Karlavägen 104, 6 tr

Tfn 508 10 000 (kontorstim)

Familjeenheten inom Östermalms stadsdelsförvaltning erbjuder stödsamtal, parsamtal och familjesamtal.

Ungdomsmottagningen

Norrtullsgatan 10,

Tfn 508 10 000 (kontorstim)

Ungdomsmottagningen är öppen för unga kvinnor mellan 13 och 23 år samt för unga män upp till 25 år. Här kan både unga kvinnor och unga män som varit utsatta för misshandel, incest eller annat sexualiserat våld få stöd i att bearbeta händelserna för att kunna förändra sin livssituation.

2. Vuxenenheten

Karlavägen 112, tfn 508 10 000 (kontorstim)

Vuxenenheten erbjuder samtal till kvinnor utan barn och med beroendeproblematik.

Uppsökare

Karlavägen 112,

Leena Hämmäläinen, tfn 508 10 679, 070-45 10 679

Uppsökaren erbjuder samtal till kvinnor utan barn och utan beroendeproblematik.

3. Enheten för arbete och försörjningsstöd

Karlavägen 104, tfn 508 10 000 (kontorstim)

4. Enheten för personer med funktionsnedsättning

Karlavägen 112, tfn 508 10 000 (kontorstim)

5. Socialpsykiatriska enheten

Karlavägen 112, tfn 508 10 000 (kontorstim)

Landstinget

Mobil enhet inom psykiatrin

Tfn 672 29 33 (dygnet runt)

Den mobila enheten kan hjälpa till i akuta krissituationer med stödjande samtal. Östermalm ingår i upptagningsområdet men enheten är belägen inom S:t Görans sjukhus.

Östermalmsmottagningen/allmän psykiatriskmottagning

Riddargatan 1

Tfn 672 21 00

Tidsbeställning måndag-torsdag kl. 09.00-10.00

Östermalms beroendemottagning

Karlavägen 112

Tfn 508 10 680

Kyrkan

Diakoner och präster inom kyrkan arbetar med människor i olika livssituationer och kan bistå med samtalskontakt, personligt stöd och rådgivning. Diakoner och präster omfattas av tystnadsplikt.

Svenska kyrkan

Enkelbrekt församling

Östermalmsgatan 20B, Box 26153, 100 41 Stockholm

Tfn 406 98 00 vx

Hedvig Eleonora församling

Storgatan 7, Box 5105, 102 43 Stockholm

Tfn 545 675 70

Oscars församling

Fredrikshovsgatan 3B, Box 24145, 104 51 Stockholm

Tfn 442 51 00

”Hela människan”

Svenska kyrkan och frikyrkorna har är ett samarbetsorgan ”Hela människan”.

Tfn 453 68 50 – för information och förmedling av vidare kontakt.

Tolkförmedlingen

Tfn 785 02 90

Utanför stadsdelen

Insatser för kvinnor

Polisen

Tfn 401 00 00 (dygnet runt)

Citypolisens familjevårdsgrupp (kontorstim)

Socialsekreterare Birgitta Kjellin tfn 401 09 41

Socialsekreterare Margareta Moberg tfn 401 09 41

Gruppchef Patrik Lillqvist tfn 401 08 26

Bitr. gruppchef Susanne Åkers tfn 401 06 96

Barncentrum

Kungsholms Torg nr 13A

Tfn 508 40 022 eller 508 40 024 (kontorstim)

Kriscentrum för kvinnor

Tfn 429 99 40 (dygnet runt)

Kan ge skydd, stöd och en fristad för våldsutsatta kvinnor med eller utan barn. Kvinnor kan själva söka hjälp och stöd. Stadsdelsförvaltningen och Socialjouren kan också hänvisa kvinnor till mottagningen och placera kvinnor i det skyddade boendet.

- Mottagning dagtid med stödjande och återupprättande samtal
- Samtalsgrupper
- Kvinnor får vara anonyma och inga avgifter tas ut
- Rådgivande samtal med jurist

Socialjouren

Brännkyrkogatan 123

Tfn 508 40 000 (dygnet runt)

Socialjouren kontaktas utanför kontorstim när stadsdelsförvaltningen är stängd.

En kvinna som är i akut behov av hjälp, kan vid behov hämtas på plats och få hjälp till annat boende.

Alla kvinnors hus

Tfn 644 09 25 (kontorstim)

Alla kvinnors hus är främst till för kvinnor som lever i misshandelsförhållanden och behöver råd, stöd och/eller skyddat boende.

Kvällsjouren

Tfn 644 09 20 (kl. 18.00-21.00)

Alla kvinnor som arbetar i kvällsjouren har genomgått jourutbildning.

Juristjouren

Tfn 644 09 20 (onsdagar kl. 18.00-21.00)

Allmänhet och hjälpsökande kvinnor kan få kostnadsfri juridisk rådgivning.

Tjejjouren

Tfn 644 09 20 (torsdagar kl. 18.00-21.00)

En jour som sköts av unga kvinnor mellan 20 och 30 år och i första hand vänder sig till yngre kvinnor.

Terrafem

Kungsholmsgatan 8, Stockholm

Tfn 643 05 10

Tfn 020-52 10 10 (måndag-fredag kl. 18.00-21.00)

Terrafem är en ideell rikstäckande jourtelefon där kvinnor och flickor med utländsk härkomst kan få stöd och råd på för närvarande 27 olika språk. Terrafem har också en tjejjour för kvinnor som är under 25 år. Terrafem arbetar för att öppna en fristad för hotade flickor och kvinnor med utländsk härkomst.

Systerjouren Somaya

Kvinnojourens tfn 760 96 11 (måndag-fredag kl. 10.00-14.00 samt onsdagar kl. 18.00-20.00)

Tjejjourens tfn 795 95 91 (måndagar kl. 9.00-11.30 samt torsdagar kl. 16-18)

Nordens enda kvinno- och tjejjour där muslimska kvinnor arbetar från 15 olika länder med 17 olika språk. Kvinnan kan vara anonym och behöver inte förklara sin religion eller kultur.

Systerjouren erbjuder:

- Möjlighet att komma på besök för rådgivning
- Hjälp att ordna skyddat boende
- Följa med till polis, advokat, läkare, rättegångar mm

Insatser för barn och ungdomar

Kruton

Tfn 508 44 550 (dygnet runt)

Kruton tar emot flickor i åldrarna 13-20 år med behov av skyddat boende till följd av våld eller hot om våld från närstående. Kruton tar emot dygnet runt, akut eller planerat och placeringen kan ske både enligt SoL och LVU.

BUP Bågen Grindhuset

Rosenlund, Tideliussgatan 22

Tfn 514 53 100

Erbjuder terapeutisk behandling för barn och ungdomar till och med 17 år som bevittnat våld mellan vuxna i familjen – vanligtvis misshandel av mamman.

BRIS – Barnens rätt i samhället

Tfn 0200-230 230

Hjälptelefon för barn och ungdomar upp till 18 år. BRIS betalar samtalet och samtalet syns inte på telefonräkningen.

Barncentrum

Kungsholms Torg nr 13

Tfn 508 40 022 eller 508 40 024 (kontorstid)

Citypolisens familjevårdsgrupp (kontorstid)

Socialsekreterare Birgitta Kjellin tfn 401 09 41

Socialsekreterare Margareta Moberg tfn 401 09 41

Här samlas alla resurser (socialtjänst, polis, åklagare, landsting och rättsmedicinalverket) kring ett barn som bevittnat våld eller är våldsutsatt, för samråd, förhör eller läkarundersökning av barnet.

Insatser för män

Manscentrum

Götgatan 83 D

Tfn 643 11 83, 643 11 84, 643 11 86 och 643 11 71

Rådgivning/tidsbeställning vardagar kl. 08.30-10.00. Övrig tid telefonsvarare.

Manscentrum är en politiskt och religiöst obunden stiftelse med inriktning att bistå män i kris.

Manscentrum erbjuder samtalshjälp för att klarlägga, bearbeta och finna lösningar på känslomässiga och praktiska problem i livets olika skeden.

Mansjouren

Hornsgatan 135

Tfn 30 30 20

Mansjouren är en ideell stödorganisation för män, vilken arbetar med stödsamtal enskilt och i grupp, samt har telefonjour.

9. Skyddade boenden

Kriscentrum för kvinnor

Tfn 508 25 540 (expedition kontorstid)

Jourtelefon: 42 999 40 (dygnet runt)

Skyddat boende för kvinnor som har tvingats lämna sina hem. Plats för 10 kvinnor med eller utan barn. Alla har eget rum. Kök och vardagsrum är gemensamma.

Alla kvinnors hus

Tfn 644 09 25

Unga kvinnors värn (UKV)

Tfn 652 99 98

UKV är ett kris- och motivationshem som bedriver kvalificerat psykosocialt arbete med utsatta kvinnor. Personalen har en kristen livssyn. Tar emot ensamstående kvinnor utan barn.

Kruton

Tfn 508 44 550

Kruton är ett kris- och utredningscenter samt ett skyddat boende för tonårsflickor. Adressen uppges inte här och lämnas inte ut till någon som inte är direkt berörd.

10. Slutord

Professionellt förhållningssätt

Möta med respekt och förståelse

Ge tid och omtanke – fråga och lyssna

Inte ifrågasätta

Göra en riskbedömning

Uppmärksamma barnen

Upprepa information med tanke på att kvinnan befinner sig i kris

Hänvisa rätt

Använda professionell tolk

Dokumentera

Förvaltningen har sedan 1996 på olika sätt deltagit i länets samverkansarbete mot kvinnovåld och vid flera tillfällen genomfört informationsseminarier, senast hösten 2003. Detta är dock ett arbete som ständigt måste pågå.

Tanken med detta handlingsprogram är att på ett snabbt och lättöverskådligt sätt ge information om rutiner och tillvägagångssätt vid mötet med våldsutsatta kvinnor och deras barn.

Ytterligare information och vägledning kan fås av förvaltningens resursgrupp (*se bilaga*).

11. Facklitteratur

Ami Arnell & Inger Ekbohm: Och han sparkade mamma

Maud Edwards: Förbjuden handling. Om kvinnors organisering och feministisk teori.

Margreth Eklund-Moroney & Robert Reuterskiöld: Sista slaget

Mona Eliasson: Mäns våld mot kvinnor

Karen Leander: Övergrepp mot kvinnor – vad kan göras?

Eva Lundgren, Gun Heimer m.fl.: Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige

Kjell E Johanson: Vägmärken och vändpunkter i socialt vardagsarbete.

Barbro Metell m.fl.: Barn som ser pappa slå.

Lotta Nilsson: Våld mot kvinnor i nära relationer.

Katarina Weinehall: Att växa upp i våldets närhet. Ungdomars berättelser om våld i hemmet.

Katarina Wennstam: Flickan och skulden.

Operation Kvinnofrid producerar och tillhandahåller foldrar, skrifter och broschyrer. Information om dessa finns på hemsidan www.operationkvinnofrid.nu Ytterligare upplysningar om litteratur finns bl. a. på Kvinnofridsportalen www.kvinnofrid.se

Videofilmer

I pappas rike. Om barn till misshandlade kvinnor. Annika Ernst. Eureka Film och Kvinnojourerna i Södermanland.

Krigarens själ. Om våld i familjen. Lee Tamahori och Riwia Brown. FilmCentrum

Lika vär(l)d. Om mäns våld mot kvinnor och dess konsekvenser. Birgitta Hörnström & Britt Rosén. ORDHÅLLIGMEDIA.

Sexuella trakasserier i ungdomsmiljöer. JämO, Ungdomsstyrelsen, Skolidrottsförbundet och Fritidsforum.

Tänk om vi vuxna skulle slåss. Leonor Camauër och Karin Jonsson. FilmCentrum.

Varför går hon inte? Birgitta Hörnström och Monica Norrby. ORDHÅLLIGMEDIA.

Våga se, våga fråga. Om våld mot kvinnor. LIC.

Det finns också intressanta spelfilmer på video och DVD såsom Lilja 4-ever, Tillsammans, Hem ljuva hem och Sova med fienden.